МОЇ РОЗДУМИ НАД "КОБЗАРЕМ" ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПІДГУРСЬКА М.В. (м. Тернопіль)
Copyright © 2014
УДК 334.73

Тихо повіває легенький вітерець. Таємниче і ніжно шелестять розкішні крони дубів. А ось відповідають їм берізки. Вони ніби розмовляють про щось своє, заповітне. Розмовляють тихо, не хочуть, щоб їхню таємницю чула річка, що голубою стрічкою в'ється поміж кущів верболозу.

Я сиджу в гайку на зеленій, як рута, траві. Високі соковиті стебла торкаються моїх ніг. Лоскотно і приємно від цього дотику. Наді мною шумить верховіття молодого клена.

На колінах у мене лежить "Кобзар". Вітер тихо шарудить його сторінками. Думки течуть вільно й легко, як легенькі білі хмаринки по небу.

Ось грайливий вітер повіяв сильніше і перегорнув разом кілька сторінок. Переді мною, ніби наяву, постала шевченківська Катерина. Великий відчай і біль світяться в молодих, ще не вицвілих очах змученої жінки. Вона жалкує за втраченими веселими дівочими літами, за розвагами та дзвінкими співами, за втраченою радістю життя. Минуло це все і ніколи вже не повернеться. Не вернеться молодість і краса, не вернеться і невірний коханий, який покинув її в тяжкий для неї час. Вигнана з дому батьками, осміяна односельчанами, прибита невимовно тяжким горем, Катерина шукає собі порятунку в крижаній воді, залишивши сина Івася на милість долі. А яка ж вона, ця доля, була немилостива та неласкава до бідних людей! Не вийде син Катерини в люди, а може, й буде людиною, та важкий тернистий шлях чекає на нього в майбутньому. Не допоможе йому й батько, офіцер. Це ж він, побачивши сина, відвернувся від нього. Ой, як я ненавиджу його, цього жорстокого і пихатого пана! Не одну довірливу душу він погубив, не одну молоду долю занапастив…

Ось вітерець повіяв ще раз – і я ніби побачила лілею, ніжну лілею-дівчину. Вона стиха розмовляє з королевим цвітом, виливаючи перед ним свою гірку долю. Кришталеві краплини роси, мов великі сльози, повільно скочуються з квітки і тихо падають на червоні шапочки королевого цвіту. Я мимоволі підслуховую їхню розмову. Очевидно, і Шевченко теж підслухав розмову, як і я, і написав таку чудову поему про долю молодої дівчини…

А яка прекрасна мова твору – ніжна, задушевна, лірична!..

А які чудові картини рідної природи малює Кобзар у своїх віршах! Вершиною пейзажної лірики Шевченка є його вірш "Садок вишневий коло хати". Простими словами поет змальовує вечірній пейзаж і на його тлі селян-трудівників:

"Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата…"

Прекрасна картина української природи подана і у вступі до поеми "Княжна":

"Зоре моя вечірняя,
Зійди над горою,
Поговорим тихесенько
В неволі з тобою…"

Цю поему Шевченко писав на засланні, далеко від України. Але яка любов, яка ніжність у кожному його слові.

Ще один подих вітру – і перед моїми очима інша сторінка – "Заповіт". Я ніби чую сміливі і сильні, мов удари грому, слова:

"…Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте."

Лунають повні гніву і революційного запалу слова. Кого не хвилюють рядки цього зворушливого і такого дорогого нам вірша!

А пустун-вітерець знову й знову грається сторінками книжки. Він відкриває поему "Сон". Я посміхаюсь, згадуючи сатиричні рядки поеми. Ось картина *"генерального мордобитія"*… Як добре, що канули у вічність російський цар і чиновники-блюдолизи! Як добре, що не потрібно кланятися писарчукам, різним підпанкам… І яким сміливим, незламним треба було

бути, щоб виголосити такі гнівні рядки осуду самодержавно-кріпосницького ладу, як це зробив Т.Г. Шевченко.

Уже вечоріє. Сонце ховається за обрій. Приємною прохолодою повіває вітерець, перегортаючи сторінки. Він весело грається ними. А в моїй пам'яті спливають рядки із "Причинної", "Утопленої". Перед очима постає одна картина за другою – гірка доля дівчат в умовах тогочасної дійсності. А ось "Гамалія", "Гайдамаки" – і в пам'яті зринають картини далекого минулого нашого народу. Героїчні битви, сміливі походи – відгомін сивої давнини. Далі – "Кавказ", "Єретик", "І мертвим, і живим...". І всі твори – гірка правда про поневіряння, страждання і криваві сльози знедоленого народу.

О, так міг писати тільки Шевченко! Спасибі тобі, наш Тарасе, велике спасибі за святу правду, за велику братню любов до простих людей. Ти своїм полум'яним словом закликав гострити сокиру і в боротьбі здобувати кращу долю. І наші батьки почули твій всевладний і могутній голос.

Подивись, Тарасе Григоровичу, з високої Чернечої гори, окинь своїм орлиним поглядом ліси і луки, ріки і озера. Все це народне, все наше. Ти побачиш — мрії твої здійснились. І села веселі процвітають, і люди веселі вершать трудові подвиги. І зараз на квітучій, щасливій нашій землі немає "врага супостата", а є і син і мати. Прекрасне наше життя!..

О, як багато думок викликав у мене "Кобзар"! Вони плинуть і плинуть. І несила спинити їх нестримний потік.

А сонечко вже сховалось. Не шелестить листя. Затих, награвшись, вітер. Він уже перегорнув усі сторінки книжки.

Я беру її в руки, таку дорогу і рідну мені, і поволі простую з такого привітного гаю.

МОЛИТВА У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

РЕБУХА Л.З., МИСЬКІВ О.В. (м. Тернопіль)
Copyright © 2014
УДК 821.161.2

Вже півтора століття науковці і мислителі дискутують з приводу питання про релігійність поетичної спадщини Т.Г. Шевченка. В радянські часи переважна більшість дослідників літературних творів декларувала суто прикладний характер біблійних образів, сюжетів та релігійних мотивів у творчості поета. Для них він був поетом-атеїстом та революційним демократом. Науковці ж Західної України (до 1939 р.) та Європи, навпаки, наполегливо відстоювали образ Шевченка як щирого християнина. Нині ситуація кардинально змінилася: захисники релігійності поета повністю переважають [1; 3]. Сьогодні є можливість дослідити поетичну спадщину Т. Шевченка з позиції ґрунтовно освоєного ним у рамках християнської традиції молитовного слова.

Специфіка літературної молитви великого Кобзаря полягає у тому, що він поєднує звернення до вищих сил з життєвим і творчим досвідом, особистісними прагненнями й художніми завданнями героїв своїх творів. Поезія Шевченка презентує молитву як динамічну структуру з різноманітною системою внутрішніх жанрових модифікацій, підпорядкованих різноплановим авторським прагненням. Вона складається з переспівів канонічних молитовних текстів, що обіймають віршовані молитви з усталеними різновидами молитовного славослов'я, подяк, прохань, та різноманітні жанрові підвиди індивідуально-поетичної молитви, такі як молитва-медитація, "революційна" молитва, молитва-боріння.

Молитовні промови та звернення до Бога-Творця присутні у багатьох поемах і десятках поезій Т. Шевченка. У вірші "Муза" поет, ототожнює свою творчість із молитвою, благає "сестру Феба":

"...Учи неложними устами
Сказати правду. Поможи
Молитву діяти до краю" [6, с. 505].

Вагомість молитви у поезії великого національного поета не варто пов'язувати лише з його побожністю [1; 3]. Так, у поемах ("Гайдамаки", "Гамалія", "Єретик", "Кавказ", "Сон", "Марія" та ін. [6]) молитва слугує не тільки засобом вираження світовідчуття поета, але й у багатьох